

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษามีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ท้องที่อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียบ และอ่างเก็บน้ำแม่ยาว อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ในการศึกษาครั้งนี้มีสมมุติฐานดังนี้

เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำระดับต่ำ และ เกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำ รายได้ของครัวเรือน พื้นที่ถือครอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนการได้รับข้อมูลข่าวสาร และตำแหน่งทางสังคมที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำแตกต่างกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบกับการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล ในตำบล จำนวน 62 ครัวเรือน ซึ่งเป็นท้องที่เขตรับน้ำของ ห้วยแม่ยาว และ ตำบลป่าไผ่ จำนวน 58 ครัวเรือน ในท้องที่เขตรับน้ำของห้วยแม่เหียบ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาใช้ค่าความถี่ ร่วมกับค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ร่วมกับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเปรียบเทียบค่าระดับคะแนนเฉลี่ย (analysis of variance) และการวิเคราะห์ t - test ในการเปรียบเทียบค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ จากการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำ

อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียบ และ อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ยาว เป็นแหล่งน้ำขนาดเล็ก มีลักษณะโครงสร้างเป็นเขื่อนดิน มีความจุอ่างเก็บน้ำ 1,100,000 และ 1,381,750 ลูกบาศก์เมตร ตามลำดับ มีพื้นที่ที่สามารถส่งน้ำ 1,500 และ 1,000 ไร่ ภายหลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำทั้งสองแล้วเสร็จ ในปี 2531 และ 2536 ปริมาณน้ำจากอ่างเก็บน้ำของทั้งสองแห่งมีปริมาณน้อยเนื่องจากภาวะฝนแล้ง ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์ หรือ ไม่

สามารถนำน้ำจากอ่างเก็บน้ำมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ นอกจากการจับปลาในอ่างน้ำเพื่อการบริโภค และปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ มีความจุเต็มที่ในปี 2541 ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวสามารถใช้ประโยชน์จากอ่างน้ำทั้งสองได้จนถึงปัจจุบัน

การศึกษาสภาพในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำทั้ง 2 แห่ง พบว่า กลุ่มเกษตรกรได้นำรูปแบบการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายที่เคยใช้อยู่มาใช้ ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการจัดการน้ำในระบบชลประทานของรัฐ ภายหลังจากที่มีการสร้างอ่างเก็บน้ำเสร็จสิ้น มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากอ่างทั้งสองแห่ง มีโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำประกอบ ประธานกรรมการ 1 คน รองประธานกรรมการ 2 คน เหวัญญิก / เลขา 1 คน กรรมการ 2 คน สำหรับอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียบ มีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 105 คน และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ยาว มีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 65 คน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียบ และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ยาวอำเภอเถิน จังหวัดลำพูน มีหน้าที่กำหนดระเบียบการใช้อ่างเก็บน้ำ ดำเนินการจัดการอ่างเก็บน้ำ และการใช้น้ำในพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำ การดูแลซ่อมแซมแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ จัดประชุมกำหนดแผนการใช้น้ำ เป็นตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ

การใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำมีข้อจำกัดในเรื่องปริมาณน้ำที่อ่างเก็บน้ำกักน้ำไว้ ประกอบกับสภาวะฝนแล้งทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับที่ต่ำ ไม่สามารถนำน้ำจากอ่างเก็บน้ำมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ การจัดการอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรผู้ใช้น้ำของอ่างเก็บน้ำทั้งสองแห่งมีความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการให้คำแนะนำ การจัดการอ่างเก็บน้ำ การกำหนดเวลาในการใช้ประโยชน์ การจัดตั้งงบประมาณซ่อมบำรุงสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ในอ่างเก็บน้ำ

5.1.2. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 89.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก อยู่ในช่วง 4 – 6 คน ร้อยละ 65.9 มีพื้นที่เป็นของตนเอง ร้อยละ 94.1 ใช้ประโยชน์ของพื้นที่ทำนาร้อยละ 78.3 ทำสวนร้อยละ 74.1 ส่วนใหญ่มีพื้นที่ได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำ 1 – 5 ไร่ ร้อยละ 84.9 มีรายได้ตั้งแต่ 20,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 35.0 รายได้รวมของครอบครัว ไม่หักค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 1,001- 20,000 บาท ร้อยละ 39.2 มีสถานภาพทางสังคมของการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ร้อยละ 91.7 นอกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ แล้ว ร้อยละ 80.0 เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร สมาชิกอาชีพนัก สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 20

5.1.3. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

5.1.3.1 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อการจัดการน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการน้ำ ทราบถึงประโยชน์ของการจัดการน้ำ การประสานงานกับหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รู้และเข้าใจในการควบคุมการใช้น้ำ การจัดการขุดลอกคูคลอง เพื่อให้น้ำไหลสะดวก การเลือกพืชปลูกที่เหมาะสมกับการใช้น้ำ มีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ โดยส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการจัดการน้ำมาก (17 – 24 คะแนน) 90 ราย (ร้อยละ 75) และปานกลาง (9 – 16 คะแนน) 30 ราย (ร้อยละ 25)

5.1.3.2 แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 86.7) เพื่อนบ้าน (ร้อยละ 80.0) หอกระจายข่าว (ร้อยละ 60.0) วิทยุ (ร้อยละ 55.0) สำหรับความถี่ในการได้รับข่าวสารโดยส่วนใหญ่ 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 12.5-64.2)

5.1.4. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำในระดับต่ำ มีรายละเอียดในการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำดังนี้

5.1.4.1 การปรึกษาหารือของเกษตรกรกับบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน เกษตรกรที่เป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานของรัฐ การร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมของรัฐ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมในท้องถิ่น การวางแผนกิจกรรมล่วงหน้า มีส่วนร่วมระดับต่ำ

5.1.4.2 การประสานงานของเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อขอความรู้ ข้อมูลข่าวสาร การจัดทำโครงการหรือกิจกรรม มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ สำหรับ การติดต่อกับองค์กรเอกชนเพื่อขอความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการจัดทำโครงการหรือกิจกรรม มีส่วนร่วมในการประสานงานในระดับต่ำมาก

5.1.4.3 การดำเนินการในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรในการร่วมบริจาคเงิน การบริจาคสิ่งของในการซ่อมแซมแหล่งน้ำ มีส่วนร่วมต่ำ ยกเว้น การให้ความช่วยเหลือในด้านแรงงาน การร่วมปลูกป่าเพื่อซับน้ำในดิน การปลูกพืชรอบแหล่งน้ำเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย การปฏิบัติตามเกณฑ์หรือมาตรการการใช้น้ำของท้องถิ่น และการร่วมจัดตั้งกลุ่ม ผู้ใช้น้ำของเกษตรกร มีร่วมระดับปานกลาง

5.1.4.4 การรับผลประโยชน์ในการจัดสรรน้ำ การได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และ การใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรมีส่วนร่วมระดับปานกลาง สำหรับการได้รับ ประโยชน์จากการใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากฝายน้ำล้นมีส่วนร่วมระดับต่ำ ยกเว้นการใช้น้ำเพื่อการ เกษตรจากบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้นเกษตรกรมีส่วนร่วมต่ำมาก

5.1.4.5 การติดตามผลในการจัดการอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรในการพิจารณาความสำเร็จ ความล้มเหลว ปัญหาอุปสรรค การติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา การตั้ง เป้าหมายถึงความสำเร็จของการจัดการน้ำของเกษตรกรมีส่วนร่วมในการติดตามผลในระดับปาน กลาง

5.1.5. ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการน้ำของเกษตรกร

สภาพปัญหา และอุปสรรค ในการจัดการอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรผู้ใช้น้ำของอ่างเก็บน้ำ ทั้งสองแห่งมีความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการให้คำแนะนำ การจัดการ อ่างเก็บน้ำ การกำหนดเวลาในการใช้ประโยชน์ การจัดตั้งงบประมาณซ่อมบำรุงสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ในอ่างเก็บน้ำ

5.1.6. การทดสอบสมมุติฐาน

5.1.6.1 ขอมรับสมมุติฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บ น้ำอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแยกตามกิจกรรมที่มีส่วนร่วม พบว่า การปรึกษาหารือ และการรับผล ประโยชน์เกษตรกรมีส่วนร่วมระดับต่ำ การประสานงานมีส่วนร่วมระดับต่ำมาก สำหรับการ ดำเนินการ และการติดตามผลประโยชน์ มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ดังนั้นในภาพรวมการมีส่วน ร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับต่ำ

5.1.6.2 ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสมมุติฐาน ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรในการจัดการน้ำ ได้แก่ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำ รายได้ ของครัวเรือน พื้นที่ถือครอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกัน การเคย และไม่เคยได้รับข้อมูล ข่าวสารจากสื่อทาง โทรทัศน์ หอกระจายข่าว สื่ออื่น ๆ และสถานภาพทางสังคม ได้แก่ การเป็น หรือไม่เป็น สมาชิกสหกรณ์ สมาชิกกลุ่มฌาปนกิจ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของ เกษตรกรไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ยกเว้น การเคย และไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารการจัดการน้ำ จากสื่อ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสาร และวารสาร เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ และ สถานภาพทางสังคมการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ มี ความแตกต่างกันทางสถิติ

5.2 อภิปรายผล

ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่าสภาพปัจจุบันของการจัดการน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียบ และ อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ยาว ของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งสองอ่างเก็บน้ำ มีรูปแบบของโครงสร้างคณะกรรมการในการบริการและจัดการอ่างเก็บน้ำที่มีรูปแบบชัดเจน มีการกำหนดระเบียบการใช้อ่างเก็บน้ำ การดำเนินการจัดการอ่างเก็บน้ำ และการใช้น้ำในพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำ การดูแลซ่อมแซมแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ การจัดประชุม การกำหนดแผนการใช้น้ำ การเป็นตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ จึงมีความชัดเจนไม่มีปัญหา ใดๆก็ตามจากการสัมภาษณ์เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำมีข้อจำกัดในเรื่องปริมาณน้ำที่อ่างเก็บน้ำกักน้ำไว้ ประกอบกับสถานะฝนแล้งทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับที่ต่ำ ไม่สามารถนำน้ำจากอ่างเก็บน้ำมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ได้อย่างเต็มที่ ใดๆก็ตาม การจัดการอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรผู้ใช้น้ำของอ่างเก็บน้ำทั้งสองแห่งมีความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการให้คำแนะนำ การกำหนดเวลาในการใช้ประโยชน์ การจัดตั้งงบประมาณซ่อมบำรุงสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ในอ่างเก็บน้ำ

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม เกษตรกรโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในช่วง 4 – 6 คน มีพื้นที่เป็นของตนเองใช้ประโยชน์ของพื้นที่ทำนา ทำสวน มีพื้นที่ได้รับน้ำ 1 – 5 ไร่ มีรายได้ตั้งแต่ 20,001 บาท ขึ้นไป รายได้รวมของครอบครัว ไม่หักค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 1,001- 20,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร สมาชิกฌาปนกิจ สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำของ รพช. ท้องที่อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ในการตรวจสอบสมมุติฐานที่ว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำระดับต่ำ จากผลการศึกษามีการยอมรับสมมุติฐานที่ว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำระดับต่ำ (ดูตารางที่ 13 – 25) และ สมมุติฐานที่ว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำ รายได้ของครัวเรือน พื้นที่ถือครอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสาร และตำแหน่งทางสังคมที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำแตกต่างกัน จากผลการศึกษาดูตารางที่ 13 – 25 กล่าวได้ว่า ปฏิเสธสมมุติฐานดังกล่าว เนื่องจากว่า มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำไม่แตกต่างกันทางสถิติ ยกเว้น การได้รับข้อมูลข่าวสารหรือช่องทางการได้รับข่าวสารทางวิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสารและวารสาร เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ และการมีสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมอื่น ๆ มีความสอดคล้องกับสมมุติฐาน และมีการยอมรับสมมุติฐานดังกล่าว

ในการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำมีส่วนร่วมระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำมีข้อจำกัดในเรื่องของปริมาณน้ำที่อ่างเก็บกักน้ำได้ ประกอบกับสถานะของฝนแล้ง ทำให้ปริมาณของน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่อ่างเก็บน้ำจะสามารถปล่อยน้ำให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ได้ภายหลังจากการก่อสร้างแล้วเสร็จ ประกอบกับภาวะฝนแล้งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2541 ทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำได้ นอกเหนือจากการประมงเพื่อการบริโภค

สำหรับปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำ รายได้ของครัวเรือน พื้นที่ถือครอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสาร และตำแหน่งทางสังคมที่แตกต่างกัน คาดว่า มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำของเกษตรกรแตกต่างกัน แต่กลับมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำเพราะไม่แตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษามีความขัดแย้งกับผลการศึกษาของ จิรายุ ทองเขอ่อน (2537) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน ซึ่งให้ข้อสรุปว่า อายุ รายได้ของครัวเรือน พื้นที่ถือครอง สมาชิกในครัวเรือน ตำแหน่งทางสังคม และการได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร และมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของชุมพูนุช ผลกล้าวย (2535) ซึ่งสรุปว่า ปัจจัยที่มีต่อผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก สหกรณ์ผู้ใช้น้ำในการดำเนินงาน และการบำรุงรักษาของสมาชิก ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนระดับรายได้ และการถือครองที่ดิน ส่วนระยะเวลาในการเข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ความรู้ความเข้าใจใน สหกรณ์ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน และสภาพการได้รับน้ำไม่มีผลต่อการดำเนินงาน และการบำรุงรักษาชลประทานของสมาชิก

จากการศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่เหยียบ และแม่ยาว จ. เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ทั้งในด้านคำแนะนำ งบประมาณจากภาครัฐ การจัดการเวลาในการปลดปล่อยน้ำ การใกล้ชิดปัญหาความขัดแย้งในการแย่งน้ำในการทำเกษตร อาจเนื่องมาจากการขาดการเอาใจใส่หรือการดูแลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบอ่างเก็บน้ำของภาครัฐ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงของอ่างเก็บน้ำทั้งสองแหล่งยังไม่มี การประสานงานที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับประชาชน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ สุรฤกษ์ (2523) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรของผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า ยังมีปัญหาข้อบกพร่องหรือ ผิดพลาดต้องแก้ไขปรับปรุงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายโดยกรมชลประทาน ซึ่ง

เป็นผลเนื่องมาจากการมีนโยบาย และแผนงานไม่แน่นอน ขาดอัตรากำลังที่มีความสามารถ ขาดการประสานงาน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับบนเช่นกัน

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำแม่เหยียบ และแม่ยาว ในด้านการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาหารือ การประสานงาน การดำเนินการ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ถึงแม้ว่ามีระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวในระดับที่ต่ำ อย่างไรก็ตามจากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นในเรื่องของสถานะฝนแล้งซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคหรือเป็นปัญหาเนื่องจากมีปริมาณน้ำน้อยทำให้เกษตรกรไม่สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ แต่ก็มีแนวโน้มในทิศทางที่ดีในเรื่องของการให้ความร่วมมือของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอ่างเก็บน้ำ เช่น การร่วมปรึกษาหารือกับคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน การร่วมกันวางแผนล่วงหน้า และการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 50 (ตารางที่ 7) ถึงแม้ว่าเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการประสานงานหรือร่วมกิจกรรมจากภาครัฐ หรือภาคเอกชนหรือมีส่วนร่วมระดับต่ำมาก (ตารางที่ 7, 8) ในการขอข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร การจัดทำโครงการกิจกรรม การร่วมกิจกรรมในการดำเนินการในการจัดการอ่างเก็บน้ำ เช่น การร่วมบริจาคเงินในการก่อสร้าง ซ่อมแซม ช่วยเหลือด้านแรงงาน ปลูกป่าในพื้นที่รอบ ๆ อ่างเก็บน้ำ ปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย ปฏิบัติตามกฎหรือมาตรการการใช้น้ำ และการร่วมการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 50 ให้ความร่วมมือในระดับปานกลาง (ตารางที่ 9) สำหรับการได้รับการได้รับผลประโยชน์ เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 50 (ตารางที่ 10) ได้รับผลประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำในการจัดสรรน้ำ และการใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากอ่างเก็บน้ำ และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในการพิจารณาความสำเร็จของการจัดการน้ำ การปรับปรุงแก้ไขปัญหา การพิจารณาความล้มเหลว ปัญหา และอุปสรรค การตั้งเป้าหมายถึงความสำเร็จในการจัดการน้ำมากกว่าร้อยละ 40 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กานดา พรหมเกียรติ (2532) ซึ่งทำการศึกษาปัจจัยด้านองค์กรทางสังคมในการจัดระบบชลประทาน ให้ข้อสรุปว่า การจัดระบบชลประทานเป็นเรื่องสำคัญในแง่สังคมวิทยา เพราะเกษตรกรต้องรวมกลุ่มเพื่อให้ได้น้ำ แบ่งปันน้ำ โดยมีระเบียบกฎเกณฑ์องค์กรทางสังคมที่สร้าง และดำรงไว้เพื่อควบคุมน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับแบบแผนอำนาจกับการตัดสินใจ ความร่วมมือ และความขัดแย้งเรื่องการใช้งาน การจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นเพราะชุมชนมีระบบการตัดสินใจ และสามารถบังคับใช้กฎระเบียบอย่างได้ผล ซึ่งข้อบกพร่องในการจัดระบบชลประทานมักมีความสัมพันธ์กับปัญหาขององค์กรทางสังคม หน่วยดำเนินการต้องพิจารณาองค์ประกอบของ สถาบัน วัฒนธรรม และพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำของประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. การสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่อง การให้ความรู้เรื่องการจัดการอ่างเก็บน้ำ การอำนวยความสะดวกบางอย่างในการจัดการอ่างเก็บน้ำเช่น การสนับสนุนเรื่องเครื่องจักรกล สำหรับเคลื่อนย้ายท่อ การซ่อมบำรุง การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ การให้คำแนะนำในการจัดการ อ่างเก็บน้ำ
2. ป้องกันปัญหาการขัดแย้งของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อปัญหาในการปล่อยน้ำในอ่างทิ้ง เพื่อทำการจับปลา ควรมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าไปดูแล

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำกลุ่ม และรูปแบบการจัดการ ในการใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำของเกษตรกร
2. การประเมินรายได้จากภาคเกษตรของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ทำการเกษตรในพื้นที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำ